

Araştırma Makalesi

Künye: Gürses, N. & Semiz, K. (2021). Trabzonspor-Rizespor rekabetinin taraftar yansımaları, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 23(2).

TRABZONSPOR – RİZESPOR REKABETİNİN TARAFTAR YANSIMALARI

Necati GÜRSES¹, Kıvanç SEMİZ²

ÖZ

İki farklı bakış açısını ortaya koymak, bireylerin düşünce ve deneyimlerini derinlemesine incelemek için tasarlanan bu çalışmanın amacı, futbolda yerel bir rekabet içerisinde olan Trabzonspor ve Rizespor kulüplerinin taraftar yansımalarını bütüncül bir yaklaşımla ele alıp incelemektir. Araştırma örneklemini; Trabzonspor taraftar gruplarından 1 tribün lideri ve 9 taraftar ile Rizespor taraftar gruplarından 1 tribün lideri ve 9 taraftar olmak üzere toplamda 20 kişi oluşturmaktadır. İki farklı grup ile yapılandırılmış odak görüşmeleri ile veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlemesi, NVivo12 programı ile tematik içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Taraftar yansımaları, Şehir Takımı Kültürü (1) ve Tribün Kültürü (2), bulguları altında sonuçlar tartışılmıştır.

AnahtarKelimeler: Futbol, Derbi, Futbol Taraftarı.

FAN REFLECTIONS OF TRABZONSPOR – RİZESPOR RIVALRY

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the fan reflections of Trabzonspor and Rizespor clubs, which are in a local competition in Turkish football. Designed to understand two different perspectives and to examine the thoughts and experiences of fans in depth with a holistic approach, the rivalry between the two neighbor city clubs is focused. The sample of the study is consisted of 20 individuals, which are 1 tribune leader and 9 fans from Trabzonspor fan groups, 1 tribune leader and 9 fans from Rizespor fan groups. The data were collected through structured focus interviews with two different groups separately. After the transcription of the data, the thematic content analysis was carried out with two researchers using with the NVivo12 program. The findings are presented under two main topics as City Team Culture (1) and Stands Culture (2). The results are discussed according to football fans reflections.

Keywords: Football, Derby, Football Fans.

GİRİŞ

Sosyal bir kimlik olarak futbol taraftarlığı, günümüzün en önemli aktivitelerinden birisi haline gelmiştir. Bölgesel, dinsel, etnik, güçlü olandan taraf olma gibi nedenlerden dolayı tutulan futbol takımları, taraftarlarıyla birlikte hayat bulmaktadır. Futbol, taraftarlık boyutunda bir haz alma aracı olarak görülmektedir (Gültekin Salman ve Giray, 2010). Taraftarlık, temel itibarıyla takıma gönül veren kişilerin katılımı ile gerçekleştirilen bir kent ritüelidir (Taşmektepligil, Çankaya ve Tunç, 2015). Çalışmalarda takım destekleme konusunda; “diğer bireyler ile bir arada olma” (Stewart vd., 2003), “spor karşılaşmasının sonucuna inanma” (Smith, 2008), “kulüple yüksek duygusal bağ kurma” ve “sosyal / ticari fayda elde etmek için takımlarına bağlı olma” (Quick, 2000) gibi nedenler belirtilmiştir. Taraftarlığın literatürde bir başka bakış açısıyla

¹Giresun Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Giresun.
0000-0002-7949-5813

²Giresun Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Giresun.
0000-0003-3051-4814

da; sıklıkla maçlara gelen ve takımlarına bağlı kişilerden oluşan “şiddetli taraftarlar”, daha az fanatik olan ve takımlarının başarısı ile maça katılım düzeyleri orantılı olan “şampiyon taraftarlar” ve takımlarına bağlılık düzeyleri yüksek olan ancak maçlara sık katılmayan “yalnızlığı seven taraftarlar” olarak üç farklı grupta değerlendirildiği görülmektedir (McDonald ve Milne, 1997).

Taraftarları kategorize eden bir başka araştırmada ise; coğrafi olarak buldukları bölgenin takımlarını destekleyen taraftar gruplarından söz edilmiştir (Hunt vd., 1999). Belli bir bölge veya aynı şehirde yer alan kulüpler arasında yıllara dayanan çekişmeler (derbi) yaşanabilmektedir. Derbi olarak nitelendirilen futbol maçları genel olarak belirli bir geçmişe, yaşanan belli başlı birtakım olaylara ve iki kulüp arasındaki farklara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Bulut ve Dever, 2019). Türkiye’deki futbol ortamında birçok farklı rekabet, özellikle dört büyükler etrafında süregelmektedir. Ancak yerel rekabetler de söz konusudur. Trabzon ve Rize şehirleri arasındaki rekabet, Osmanlı Devleti dönemindeki Hazineoğulları ve Tuzcuoğulları derebeyleri dönemine kadar uzanmaktadır (Yılmaz ve Kuş, 2016). Şimdilerde ise bu rekabetin yerini iki takım arasındaki müsabakalarda yaşanan tartışmalar devam ettirmektedir. İki farklı bakış açısını ortaya koymak, bireylerin düşünce ve deneyimlerini derinlemesine incelemek için tasarlanan bu çalışmanın amacı, futbolda yerel bir rekabet içerisinde olan Trabzonspor ve Rizespor kulüplerinin taraftar yansımalarını bütüncül bir yaklaşımla ele alıp incelemektir.

YÖNTEM

Bir bireyin ya da grubun kültürü (değerler, inançlar ve uygulamalar) ve bu kültürün davranışları nasıl etkilediğini betimleme ve açıklama amaçlandığından dolayı, nitel araştırma yöntemlerinden Kültür Analizi (Etnografik) araştırma deseni olarak seçilmiştir. Bu desende katılımcıların davranışları ve deneyimleri araştırmanın odaklanabileceği alanlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırma Grubu

Araştırma örneklemini; Trabzonspor taraftar gruplarından 1 tribün lideri ve 9 taraftar ile Rizespor taraftar gruplarından 1 tribün lideri ve 9 taraftar olmak üzere toplamda 20 kişi oluşturmaktadır. Araştırma etiği gereği, katılımcıların hem taraftar grup isimleri hem de kişilerin isimleri gizli tutulmuştur.

Veri Toplama Araçları

İki farklı grup ile yapılandırılmış odak görüşmeleri ile veriler toplanmıştır. Alanında uzman iki araştırmacı tarafından (bir Trabzonlu, bir Rizeli) görüşmeler yapılarak araştırmacı çeşitlemesi (researcher triangulation) ile inandırıcılık (trustworthiness) sağlanmıştır (Patton, 2015).

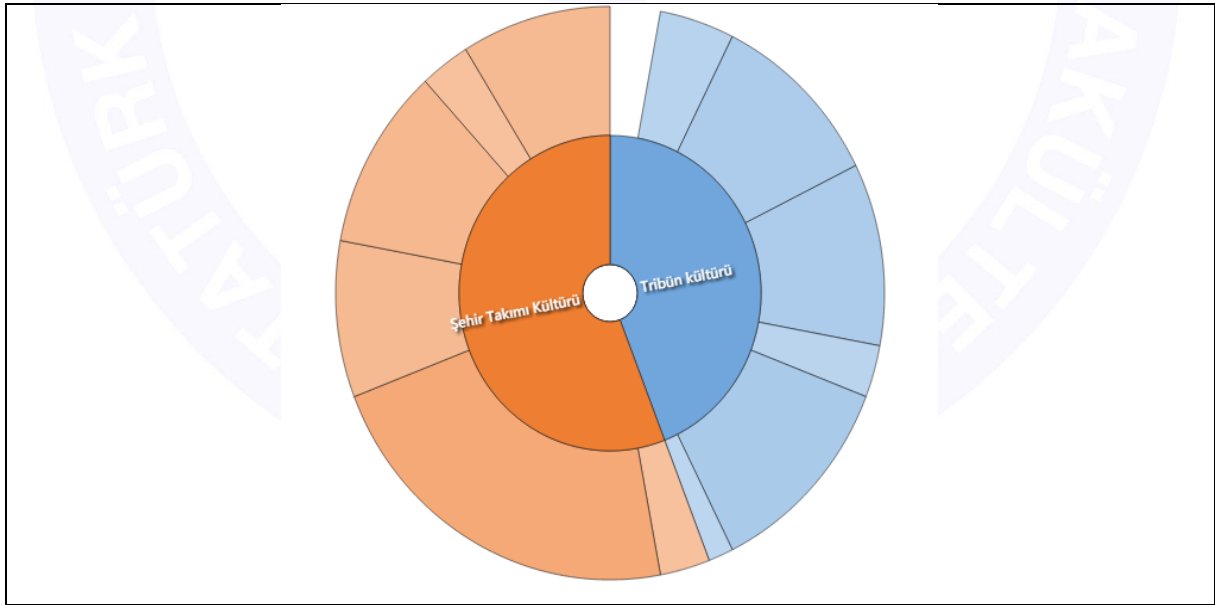
Verilerin Analizi

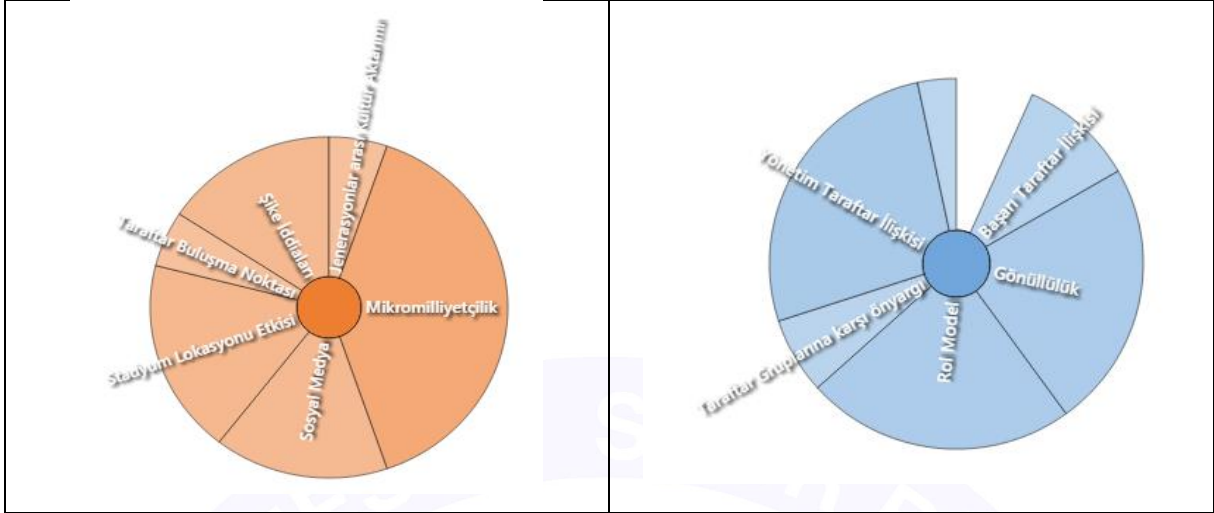
Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlemesi, NVivo12 programı ile tematik içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Yapılan tematik içerik analizleri sonucunda; Şehir Takımı Kültürü (1) ve Tribün Kültürü (2) olmak üzere iki adet ana tema ortaya çıkmıştır (Bkz. Şekil 1). Taraftar grupları ile yapılan görüşmeler sonucunda “Şehir Takımı Kültürü” teması altında; “Mikro Milliyetçilik, Stadyum Lokasyon Etkisi, Sosyal Medya, Şike İddiaları, Taraftar Buluşma Noktası ve Jenerasyonlar Arası Kültür Aktarımı” başlıkları oluşmuştur. Diğer ana tema “Tribün Kültürü” altında ise “Yönetim Taraftar İlişkisi, Rol Model, Gönüllülük, Başarı Taraftar İlişkisi ve Taraftar Gruplarına Karşı Önyargı” başlıkları ortaya çıkmıştır.

Şekil 1. Ana tema ve alt temalar

1. ŞEHİR TAKIMI KÜLTÜRÜ

Mikro Milliyetçilik

Bu tema altında taraftar grupları ile yapılan görüşmelerde, büyük şehir ve büyük takıma karşı rakip olma hissiyatının sindirilemeyecek bir durum olmadığı, aksine özellikle saygı duyulacak ve hatta örnek alınacak yönlerinin olduğu belirtilmiştir.

“Karadeniz’deki takımların Trabzonspor’un büyüklüğünü hazmedemediklerini aslında saygı duyulması gerektiğini ve model alınıp nasıl Trabzonspor’dan daha büyük olabiliriz diye düşünülmesi gerektiğini düşünüyorlar”.

Katılımcı 1

Küçük yaşlardaki çocukların forma ve atkılarıyla stadyum atmosferini hissetmelerinin, *“insan yaşadığı şehrin takımını tutar”* metası üzerinde etkili olacağı başka bir bakış açısıyla şu şekilde ifade edilmiştir:

“Amacımız Rizespor’u tutmak. Rizelileri Rizesporlu yapmak. Rize’de herkes Rizesporlu olacak tek amacımız bu. Çocuklarımızı da gençlerimizi de böyle maçlara getirmemiz gerekiyor. Atkısını formasını alıp getirmek lazım”.

Katılımcı 2

Stadyum Lokasyonu Etkisi

Taraftarlar, şehir merkezlerindeki stadyumların oluşturduğu çekim gücü ve ritüelleri hatırlatırken, zamanla şehir dışında inşa edilen yeni stadyumların ise kültürel bir değişikliğe sebebiyet verdiğini şu şekilde belirtmişlerdir:

“Taraftar kültürü olarak yeni stat taraftar kültürünü, potansiyelini arttırdı. Mesela her maç İstanbul’dan veya başka şehirden bir seyirci akımı olmaya başladı. Yeni stadi görme o atmosferi yaşamak için. Şehir içindeyken bir ritüel vardı. Meşale yakıp toplanmalar, slogan atarak yürümler falan o sıcaklığı kaybetti aslında, ama diğer açıdan seyirci ve taraftarlar açısından daha modern oldu”.

Katılımcı 3

Başka bir taraftar grubu üyesi ise lokasyon değişikliğinin, modernleşmenin yanında, kadınların ve yaşlıların da futbola olan ilgisini ve katılımını arttırdığını ifade etmiştir:

“Modernleşmek iyi oldu ama ruhun kesinlikle gittiğini düşünüyorum. Bence şöyle bir şey de var kadınların ve yaşlıların futbola olan ilgisi arttı.”

Katılımcı 4

Sosyal Medya

Taraftar grupları ile yapılan görüşmelerde; sosyal medyadaki atışmaların insanlar üzerinde olumsuz etkiler bıraktığından ve yapılan paylaşımların tahrik edici gücünden bahsedilmiştir:

“Sosyal medyada insanlar birbirini çok tahrik ediyor. Sosyal medya çıktığından beri insanlar birbirini kırmaya başladı. Sosyal medya tetikliyor bu işi. Adam yakıyor Trabzonspor atkısını paylaşıyor, yakıyor Rizespor atkısını paylaşıyorlar”.

Katılımcı 5

Başka bir taraftar grubu üyesi ise, geçmişte tribünlerde meydana gelen kavgaların yerini sanal ortamda yapılan kavgaların almasının sebebi olarak sosyal medyayı gördüğünü şu şekilde bildirmiştir:

“Sosyal medya çıktı mertlik bozuldu, tribün açısından önceden kavga ederdik teke tek karşı karşıya şimdi bu kavgalar sosyal medyada adı yerindeyse klavye delikanlılığına dönüştü”.

Katılımcı 6

Şike İddiaları

Yapılan görüşmelerde, bir kulübün başarısızlığının başka kulüplerin aldığı saha içi sonuçlarıyla alakasının olmadığı aksine, sorunu kendi içlerinde aramaları gerektiği bu tema altında şu şekilde bildirilmiştir:

“Burada oynadığımız Bursaspor maçına kadar haftalardır puan alamamışsın. Fenerbahçe’ye ve diğer takımlara yenilmişsin. Trabzonspor sana maç vermedi diye suçluyorsun. Trabzonspor’un kimseye maç verme gibi bir lüksü yok. Oynasaydın, yenseydin ya da daha önce puanları alsaydın da ligde tutunsaydın. Tamamen onların problemi”.

Katılımcı 7

Bir kulübün başından geçen şike olayları sebebiyle mağdur olmuş olmasına rağmen adının bu tarz saha sonuçlarına karışmış olması ve bunun bilinçli yapılmış olma ihtimalinin bile kulübün imajını sarsacağı düşüncesi başka bir taraftar grubu üyesi tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

“Sen şikeyi savunuyorsun 2010-2011 sezonunda. Ondan sonra 2016-2017 sezonunda herkesin gözü önünde ve bilerek bunu yapıyorsun. Bütün spor medyası söylüyor. Direk söylemeseler de ima ediyorlar”.

Katılımcı 8

2. TRIBÜN KÜLTÜRÜ

Gönüllülük

Taraftar grupları ile yapılan görüşmelerde, “Gönüllülük” kavramının küçük yaşlarda kazanıldığı, fakat bu hissiyatın profesyonel bir meslek olmadığı bu tema altında aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

“İlkokuldan beri tribündeyim. Okuldan çıkardık tribüne giderdik, evden çıkardık tribüne giderdik. Tribüne gönül vermiş arkadaşlarıma şunu derim bu işte para yok. Bu işte sadece gönül var. Gönülden seversin bir takımı, bizde Rizespor’a gönül verdik”.

Katılımcı 9

Rol Model

Aile içerisinde birinci dereceden birinin tribünden geliyor olmasının küçük çocuklar üzerinde rol model oluşturmada etkili olduğu belirtilmiştir:

“Tribüne başladığımda çok küçüktüm. Babam da tribünden gelen bir insan. Beni babam yönlendirdi. 10-11 yıldır grubun üyesiyim. Çocukluktan beri tribüneyiz. Hep yeşil mavinin içinde olduğumuz için abilerimiz bize destek çıktı ve devam ediyoruz”.

Katılımcı 10

Bazen de yukarıda bahsedilen hissiyatın tersi olarak, tribünde bir taraftar grubu ya da üyesi tarafından sahip çıkılmış, korunmuş olmak ve ondan etkilenmek, hem desteklenecek takımın seçilmesi hem de kendisine örnek bir karakter edinme konusunda etkili olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Benim babam koyu Beşiktaşlıydı. Bir gün Rize maçına gittim ve ilk maça gidişim çekirdek satıyorum. Bir bağırma bir coşku şaşırdım korkudan elimdeki çekirdekleri yere düşürdüm. Yanımdaki yaşlı amcaya sordum ne oluyor amca? Gol attık dedi, sonra Rizelilerin olduğu tribüne geçtim orda çekirdek satan bir adamla tartışım. Bir Rizesporlu abi beni yanına aldı bütün çekirdeklerimi sattı. O gün bugündür Rizesporluyum. O abi bana onu yapmasa bende babam gibi koyu Beşiktaşlı olmuştum”.

Katılımcı 11

Yönetim Taraftar İlişkisi

Taraftarların takımı yalnız bırakmama düşüncesi altındaki istek ve arzularında yöneticilerin maddi ve manevi masraflardan kaçmamasının “Yönetim Taraftar İlişkisi” çerçevesinde önemli bir etken olduğu aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

“Yönetimden inanılmaz destek alıyoruz. Ben yönetimden çok memnunum özellikle taraftara bakış açısından. Erzurum’a maça gittik. Tarihte ben Erzurum’a bin beş yüz kişi gittiğimizi hatırlamıyorum”.

Katılımcı 12

Farklı bir bakış açısından bakıldığında ise; aynı takımın farklı taraftar grupları arasında yaşanan rekabetin bazı yöneticiler tarafından gereksiz kabul edilmektedir. Bu sebeple yaşanan durumun

görmezden gelinmesinin, taraftarların çerçevesinde önemsenmedikleri hissi yarattığı ifade edilmiştir:

“Aynı şehrin farklı taraftar grupları arasında yönetimin birlik çağrısına karşılık verilmemesi ayrıca bu yüzden bazı yönetim gruplarının taraftarları hor görüp onlara ön yargı ile yaklaştıkları durumunu gözlemliyoruz”.

Katılımcı 13

TARTIŞMA

Bir spor taraftarı için tuttuğu takımın başarısı, kendisi için bir çeşit güven ve iftihar duygusu uyandırır (Kılıçgil, 2003). Ülkemizde futbol seyircilerinin, saha içerisinde her iki takım oyuncularını tarafından ortaya konulan üstün performansı izlemekten çok, tuttukları takımın müsabakayı kazanmasından başka düşüncesi olmayan bireylerden oluştuğuna işaret edilmiştir (Gencer ve Aycan, 2008). Poyraz'a göre (2007) fanatiklikte bağlı ve gönüllü olmak, bağımlılık biçimini almakta ve taraftar takımına körü körüne bağlanmaktadır.

İnsanların yaşadıkları şehrin futbol takımını tutması, büyük şehir ve büyük takım olmanın saygı duyulması gereken yanlarının olduğu duygusu mikro milliyetçilik teması altında belirtilmiştir. Yapılan araştırmalarda, futbolun mikro milliyetçilik duygusunu geliştirdiği gözlemlenmiştir (Gökalp, 2007). Bazı durumlarda ise, mikro milliyetçilik duygularının taraftarları şiddete yönelttiği ifade edilmiştir (Polat ve Sönmezoğlu, 2016).

Yeni stadyumların lokasyon değişikliği temasına göre; geçmiş ritüellerin artık yok olduğu fakat modernleşme ile farklı bir kültürel hava geldiği ayrıca kadınlar öncelikli olmakla beraber stadyumlara katılımı arttırdığı gözlenmiştir. Literatüre bakıldığında; yeni stadyumlardaki atmosferin taraftarların stadyuma katılımlarında önemli bir neden olduğu gözlenmiştir (Bauer ve ark., 2005). Yeni spor tesislerinin yapımının stadyumlara olan katılımları pozitif yönde etkilediği belirtilirken (Clapp ve Hakes, 2005), farklı bir çalışmada ise; yeni, modern ve kaliteli stadyumların, şehir merkezine olan uzaklıkları insanların katılımını olumsuz etkilediği ayrıca şehir merkezine yakın olan stadyumlara daha fazla katılım olduğu ifade edilmiştir (Argeris ve ark., 2013).

Sosyal medyanın insanlar üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı, insanları tahrik edici gücünden bahsedilmiş ve tribün kavgalarının yerini sanal kavgalara bıraktığı farklı bir tema olarak gözlenmiştir. Literatüre bakıldığında ise; sosyal medyanın taraftarlar üzerinde şiddete sebep olduğu (Yücel ve ark., 2015), ayrıca futbol taraftarlarının saldırganlık ve şiddet davranışlarında

sosyal medya ve spor medyasının etkili olduğu bildirilmiştir (İlhan ve Çimen, 2011; Özsoy ve Yıldız, 2013).

Bir takımın başarısız sonuçlar alması ya da sezon sonu küme düşmesinin, daha önceden şike olayları ile alakalı mağduriyet yaşamış bir takımın saha sonuçlarıyla doğrudan ilişkisi olmayacağı veya alınan saha sonuçlarının altında bilinçli olarak yapılan bir davranış olmadığı diğer bir temada değerlendirilmiştir. Bu konu literatürde farklı bir bakış açısıyla; üstünlük, adaletsizlik ve haklarının yendiğini hissetme duygusunun, karşı gruba karşı olumsuz davranışlar sergilenmesine sebep olduğu şeklinde ifade edilmiştir (Eidelseon ve Eidelson, 2003).

Bir takıma karşı tutkulu olmak, ona gönülden bağlı olmanın yanı sıra bu uğurda para kazanmadan bu işi yapabilmenin küçük yaşlarda kazanıldığı ve bu hissiyatın sadece gönüllülükle açıklanabileceği yapılan çalışmada belirtilmiştir. Literatüre bakıldığında, taraftarlığın bir kent ritüeli olarak gerçekleşmesinin temelinde, takımlarına gönül veren kişilerin katılımları ile gerçekleştirildiği ifade edilirken (Eker, 2010), aşırı tutkulu ve bağımlı taraftarların zaman içerisinde şiddet ve saldırgan davranışlar sergiledikleri de belirtilmiştir (Brown, 1991).

Yönetim ve taraftar ilişkisine bakıldığında; taraftarların maddi ve manevi isteklerinin yönetim grupları tarafından karşılandığı sürece, takıma karşı bağlılık ve takımı yalnız bırakmama ile alakalı sorun yaşanmayacağı fakat bazı durumlarda yönetim ve gruplar arası çatışmaların yaşanabildiği ifade edilmiştir. Literatürde yönetim ve taraftar ilişkisi farklı bakış açılarında incelenmiştir. Buna göre, kent kültürünün doğurduğu davranışların yanı sıra, bazı kulüp yöneticilerinin söylemleri ve gruplar arası anlaşmazlıkların taraftar gruplarını şiddete yönelttiği gözlenmiş (Polat ve Sönmezoğlu, 2016), benzer bir çalışmada ise şiddet sebepleri olarak, taraftar grupları ve spor yöneticilerinin yer aldığı görülmüştür (Yücel ve ark., 2015).

SONUÇ

Bu çalışmada incelenen iki komşu şehir futbol takımlarının rekabetinin yansımalarını “Şehir Takımı Kültürü (1)” ana teması altında; “Mikro milliyetçilik, Stadyum Lokasyon Etkisi, Sosyal Medya, Şike İddiaları, Taraftar Buluşma Noktası ve Jenerasyonlar Arası Kültür Aktarımı” başlıkları oluşmuştur. Diğer ana tema “Tribün Kültürü (2)” altında ise “Yönetim Taraftar İlişkisi, Rol Model, Gönüllülük, Başarı Taraftar İlişkisi ve Taraftar Gruplarına Karşı Önyargı” başlıkları ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak; büyük şehir ve büyük takımlara karşı rakip olmanın örnek alınacak ve saygı duyulacak yanlarının olduğu, insanların yaşadıkları şehrin takımını tutma sevdalarının daha küçük yaşlarda başladığı ve bu hissiyatın yaşanmasında küçükken stadyumlara gidilmesinin etkili olduğu düşünceleri mikro milliyetçilik alt teması altında belirtilmiştir. Yeni stadyumlarının lokasyonlarından ötürü eski maç öncesi kültürel mirasların artık kalmadığı fakat buna rağmen modernleşme ile futbola olan ilginin arttığı ve özellikle kadın katılımcıların sayılarında artış meydana getirdiği bildirilmiştir. Sosyal medyanın sanal ortamlarında yapılan atışmaların itici ve tahrik edici gücü sayesinde oluşan sanal tribünlerde taraftarların artık yüze gelmeden de hararetle kavgalara tutuştukları gözlemlenmiştir. Sezon sonu başarısızlıklarının altında başka takımların saha sonuçlarının olmadığı ve başarısızlığın saptırılmaması gerektiği savunulurken, başından daha önceden şike olayları sebebiyle mağduriyet geçen bir kulübün sonraki dönemlerde hayatına empati yaparak devam etmesi gerektiği başka bir bakış açısıyla ifade edilmiştir.

Yapılan görüşmeler sonucunda; profesyonel bir meslek olmayan “Gönüllülük” kavramının, küçük yaşlarda tutulan takıma karşı kazanılan karşılıksız bir sevgi olduğu belirtilmiştir. Aile içinden, özellikle birinci dereceden bu tarzda birinin rol model olmasının çocukların tribünlere ve takıma karşı sevgisinin artmasında önemli etkileri olduğu ifade edilmiştir. Fakat özellikle küçük şehirde yaşayan insanların ebeveynleri farklı takım sempaticanları olabilirken, çocuklar hâlâ buldukları şehrin takımını tutuyorsa, bunda şehrin tribünlerinde ya da sokaklarında etkilendikleri farklı rol modeller sayesinde olduğu da bildirilmiştir. Farklı bir alt tema altında yapılan analiz sonuçlarına baktığımızda ise yönetimle taraftarlar arasında maddiyata dayalı bir çıkar ilişkisi olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında, taraftarlar arası yerel çatışmaların yönetimin bazı kademeleri nezdinde hoş karşılanmadığı da bu sebeple hor görülme hissiyatı yarattığı ifade edilmiştir.

Tribündeki büyükler ile küçükler arasındaki kültür aktarımı, takımların buldukları şehri temsil rolü ve yönetim-taraftar ilişkisi, sporda politika üretenlerin sorumluluğundadır. Yapılan araştırma ulusal boyutta bölgesel bir derbi niteliği taşımaktadır. Ülke genelinde ve dünya üzerindeki farklı derbiler ile ilgili çalışmalar yapıp farklılıkları tespit edilebilir. Özellikle sosyal medyanın sporda şiddet konusundaki rolü bu araştırma ile öne çıkmaktadır. Dolayısıyla, gelecek çalışmalarda sosyal medya ve sporda şiddet konuları, bu konuyu derinlemesine anlamada yardımcı olabilir.

*Bu çalışma 13-16 Kasım 2019 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen 17. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. **Aksoy, R., Bakış, M. ve Ünveren, M. (2012).** Spor Sosyolojisi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
2. **Argeris, S. ve Nagel, M. (2013).** An Investigation of Major League Soccer Attendance. *Journal of Venue and Entertainment Management*, 4(2): 64-76.
3. **Bauer, H. H., Sauer, N. E. ve Schmitt, P. (2005).** Customer-Based Brand Equity in The Team Sport Industry: Operationalization and Impact On The Economic Success Of Sport Teams. *European Journal of Marketing*, 39(5/6): 496-513.
4. **Brown, R. I. F. (1991).** Gaming, Gambling, And Other Addictive Play. In J. H. Kerr, & M. J. Apter (Eds.), *Adult Play* (pp. 101–118). Swets&Zeitlinger.
5. **Bulut, E. ve Dever, A. (2019.)** Derbi Futbol Maçlarında Açılan Pankartların Göstergibilimsel Analizi. *Mavi Atlas*, 7(1): 1-15.
6. **Clapp, C. M. ve Hakes, J. K. (2005).** How Long a Honeymoon? The Effect of New Stadiums on Attendance in Major League Baseball. *Journal of Sports Economics*, 6(3): 237-263.
7. **Eidelson, R.J. ve Eidelson, J.I. (2003).** Dangerous Ideas: Five Beliefs That Propel Groups Toward Conflict. *American Psychologist*, 58(3):182–192.
8. **Eker, G. Ö. (2010).** Futbolun Dayanılmaz Çekiciliği, Büyülenen Taraftar Portresi, Fanatizm ve Beşiktaş. *Milli Folklor Kültür ve Araştırma Dergisi*, 22(85):173-182.
9. **Gencer T. ve Aycan A. (2008).** Seyircilerin Profesyonel Futbol Müsabakalarına Katılım Kararını Etkileyen Değişkenler Üzerine Bir İnceleme. *Ege Akademik Bakış*, 8(2): 771-783.
10. **Gökalp, E. (2007).** Türk Milliyetçiliği Söylem(Ler)inin Spor Basımında Yeniden İnşası (1990-2002). *Kültür ve İletişim*, 10(2): 9-62.
11. **Hunt, K., Bristol, T. ve Bashaw, R. (1999).** A Conceptual Approach to Classifying Sport Fans. *Journal of Services Marketing*, 13(6): 439–452.
12. **İlhan, E. ve Çimen, Z. (2011).** Spor Alanlarında Şiddet ve Spor Medyasının Etkileri: Spor Yazarlarının Algıları. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3): 224 – 234.
13. **Kılıçgil, E. (2003).** Futbol Taraftarlarının Şiddet İle İlgili Tepkilerinin Psiko – Sosyal Boyutları. *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Sim Matbaacılık*, s. 178.
14. **Koyuncuoğlu, K. Göktaş, Z. ve Demir, E. (2014).** Effects of The Socio-Economic-Cultural Structure of Football Spectators on The Tendency Towards Violence (Manisaspor Case). *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 16(2): 41 – 49.
15. **Murphy, P., Williams, J., ve Dunning, E. (1990).** Football on Trial, Spectator Violence and

- Development in the Football World. Routledge:London.
16. **Özsoy, S. ve Yıldız, K. (2013).** Türkiye'deki Spor Basınında Nefret Söylemi. *International Journal Social Science Research*, 2(2): 46 – 60.
17. **Patton, M. Q. (2015).** *Qualitative Research & Evaluation Methods (4thed).* SAGE: Los Angeles.
18. **Polat, E. ve Sönmezoğlu, U. (2016).** Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlerin İncelenmesi, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1): 471-489.
19. **Poyraz, H. (2007).** Fanatizm, Bağlanma ve Ahlâk. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, 53: 27-36
20. **Salman, G. ve Giray, C. (2010).** Bireyleri Futbol Taraftarı Olmaya Motive Eden Güdülerin Takım Sadakati Üzerine Etkileri: Fenerbahçe Taraftarları Üzerine Bir Uygulama. *Öneri*, 33(9): 89-97.
21. **Taşmektepligil, M., Çankaya, S. ve Tunç, T. (2015).** Futbol Taraftarı Fanatiklik Ölçeği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 6(1): 41 – 49.
22. **Wakefield, K. L. ve Sloan, H. J. (1995).** The Effects of Team Loyalty and Selected Stadium Factors on Spectator Attendance. *Journal of Sport Management*, 9(2): 153-172.
23. **Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016).** *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Seçkin Yayınevi: Ankara.
24. **Yılmaz, Ö. ve Kuş, A. (2016).** Son Laz İsyanı ve Karadeniz Derebeylerinin Çöküşü. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 20: 309-326.
25. **Yücel, A. S., Atalay, A. ve Gürkan, A. (2015).** Sporda Şiddet ve Saldırganlığı Etkileyen Unsurlar. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 68-90.